

102370

84. 30 / 12. 1991

KOMMENTAR

Av Nils Morten Udgaard

Tyskland som Europas oppmann?

Tegnene kom tett den siste tiden før jul om hvilken ytterst sentral posisjon det samlede Tyskland nå inntar i europeisk politikk – innen EF, i økonomien og overfor det østlige Europa.

Ja, The New York Times' diplomatiske medarbeider Leslie H. Gelb gikk nylig så langt som til å erklære at Tyskland nå er på vei mot en politisk innflytelse som tilsvarer landets formidable økonomiske styrke, og at dette «med tiden vil føre til at Tyskland erstatter USA som den ledende makt i Europa». Men han tilføyer at «der Tyskland er gått foran, som i Jugoslavia, og når det gjelder europeisk samling, der har landets standpunkter vært rimelige. Tyskland viser sine muskler, men har ingen dunkel mesterplan» for hva som skal skje videre.

En slik amerikansk vurdering vil kanskje ikke berolige vest-europeiske hovedsteder som har ven-

net seg til stor tysk utenrikspolitisk passivitet siden krigen, men virke beroligende blant tyskerne – der tanken om å skulle «lede» i Europa vekker omtrent like mye nervøs uro som stille tilfredshet.

For i motsetning til gamle imperiemakter som Frankrike og Storbritannia mangler Tyskland tradisjoner og et sterkt miljø innen feltet utenrikspolitikk – der er Bonn preget av en innadvendt og i europeisk sammenheng litt provinsialisert atmosfære. Et bidrag til dette er at landets dominerende politiske parti, det kristelig-demokratiske CDU, ikke har stillet en utenriksminister på mer enn 25 år. Det er snart 18 år siden den fridemokratiske Hans-Dietrich Genscher rykket inn i *Auswärtiges Amt*, der hans tidligere personlige sekretærer forlengst er på plass i alle nøkkelposter.

Tysklands nye innflytelse har vært merkbar i tre vikti-

ge spørsmål i høst. Først og fremst gjelder det EF's toppmøte i Maastricht: Det var Bonn som presset på for å utvide rammen for vedtakene til også å omfatte nye saker, som asylrett, politisamarbeide, sosiale spørsmål – og det var forbundskansler Helmut Kohl som få dager før møtet erklarte at nå var det på tide å få til et kompromiss med britene. Han presset det frem i Maastricht, ut fra den pragmatiske tanke at «vi får ta med oss det vi kan få med oss fra dette møtet». Det blir ikke det siste. Kohl opptrådte som oppmann, det var han som i virkeligheten avgjorde hvor kompromisset skulle ligge.

I Jugoslavia-striden har Bonn fått de andre og til dels ytterst motstrebende EF-landene med på et kompromiss, som åpner for anerkjennelse og diplomatiske forbindelser med Slovenia og Kroatia fra 15. januar. Tyskerne var først ute med den formelle anerkjennelse, som kom på lille julaften.

Her er det innenrikspolitisk press i Tyskland, frustrasjon over en krig får rase uhemmet videre foran tyskernes stuedør i et samarbeidets Europa, som slår igjennom på det europeiske nivå. På samme måte som tidligere i USA, der innenrikspolitiske stemninger – overfor våpenkappløpet, Moskva og Cuba – langt på vei ble bestemmende for den felles vestlige politikk, er det nå tysk innenrikspolitikk som får ytre virkninger. Det er også en følge av president George Bushs tilbud til tyskerne like før Muren falt, om at de bør opptre som «partnere i lederskap».

Det tredje eksempelet kom 19. desember, da den tyske Bundesbank satte opp renten med 0,5 prosent, til det høyeste nivå siden den nye D-marken ble til i 1948. Igjen er årsaken den indre tyske situasjon: De enorme utgiftene ved gjenoppbyggingen av Øst-Tyskland – men også det faktum at Bonn-regjeringen har valgt å låne seg til disse pengene, iste-

det for å gå løs på skattebetalerne og egne budsjetter i vest. Slik kan en økonomisk mektig stat oppføre seg, selv om følgene er at renten må gå opp også i land der svake konjunkturer og høy arbeidsløshet krever billigere penger og større investeringer.

Endel av tyskernes problemer blir eksportert til andre: Danmark, Nederland, Belgia og Østerrike fulgte renteøkningen samme dag, mens Frankrike, Italia og Spania kom ett døgn etter – det var hele forskjellen. Hardest rammet er Storbritannia, der alt håp nå er ute om lavere rente foran neste valg – og dermed om å dempe bølgen av personlige konkurser som raskt kan koste statsminister John Major makten.

Så tett sammenvevet er europeisk økonomi. Og mot en slik bakgrunn er vedtaket om en felles EF-valuta ikke noe annet enn en lett forsinket tilpasning til den virkelighetens ver-

den som politikere og forretningsmenn møter i sin hverdag. Den europeiske sentralbank, som skal komme fra senest 1999, vil bety at en fransk og en britisk og for den del også en norsk Skånland vil sitte ved bordet med stemmerett når renten skal fastlegges. Denne gang var det de tyske delstatenes representanter som trumfet en så kraftig renteøkning igjennom, mens Bundesbanks ledelse skuet litt utover landets grenser og bare ville ha en økning på 0,25 prosent.

Vedtaket i Bundesbank ble en ny bekreftelse på Tysklands dominerende rolle i Europa – økonomisk og politisk – og en ny understrekning av hva andre land har å vinne på vedtaket om at de alle skal ha en plass ved bordet når de store og vanskelige avveininger skal gjøres. Alternativet er at tyske delstaters overlegninger blir bestemmende for hele Europa – og det ønsker hverken Tysklands EF-partnere eller tyskerne selv.